

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра педагогіки та психології, факультет № 3

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

**«ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО»**

вибіркових компонент

освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (Кримінальна поліція)

м. Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 24.02.2023 № 2

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол від 15.02.2023 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін ХНУВС
Протокол від 22.02.2023 № 2

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології (Протокол від 09.02.2023 № 3)

Розробник:

Старший викладач кафедри педагогіки та психології факультету № 3,
кандидат психологічних наук, доцент Олена МАКАРОВА.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри соціальної психології ХДАК, кандидат психологічних наук, доцент Ігор ВІДЕНЕСВ.
2. Доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3, кандидат педагогічних наук, доцент Павло ЧЕРВОНІЙ.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» складена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 262 Правоохоронна діяльність (Кримінальна поліція).

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» є психологічні основи професійної діяльності працівників поліції.

Міждисциплінарні зв'язки: з навчальними дисциплінами «Психологія», «Юридична психологія», «Конфліктологія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

ТЕМА № 1. Поняття та сутність професійно-психологічної підготовки працівника поліції.

ТЕМА № 2. Професійне спілкування працівників поліції.

ТЕМА № 3. Психологічний вплив у професійному спілкуванні працівників поліції.

ТЕМА № 4 Психогігієна та психопрофілактика в діяльності працівників поліції. Стрес та його вплив на службову діяльність працівників поліції в умовах воєнного стану.

ТЕМА № 5. Особливості та розвиток пізнавальних процесів працівників поліції.

ТЕМА № 6. Конфлікти у професійній діяльності працівників поліції.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** вивчення навчальної дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» є опанування здобувачами вищої освіти її понятійним апаратом; оволодіння системою психологічних знань, умінь і навичок, які необхідні для формування професійної майстерності працівників поліції та ефективного виконання ними оперативно-службових завдань.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» є;

- ознайомити здобувачами вищої освіти із загальними принципами професійно-психологічної підготовки та професійного становлення особистості працівника поліції;

- сформувати чітке уявлення про психологічні закономірності та техніки професійного спілкування, психологічного впливу;

- навчити методам та засобам психологічної саморегуляції в умовах виконання оперативно-службових завдань.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» здобувачами вищої освіти:

знати:

- основні поняття професійної психології;

- показники професійної деформації особистості працівника поліції;
- особливості комунікації в системі «юрист-громадянин»;
- основні види психологічного впливу в професійній діяльності працівника поліції;
- сутність психопрофілактики та психогігієни;
- шляхи формування морально-психологічної стійкості працівників поліції;

вміти:

- вільно володіти поняттями та категоріями, що розкривають суть предмету;
- проводити психологічний аналіз ситуацій професійного спілкування;
- визначати нещирість у поведінці громадян;
- застосовувати адекватний психологічний вплив та контрвплив;
- протистояти провокаційним діям з боку зацікавлених осіб;
- попереджати та долати стресові стани;
- використовувати прийоми саморегуляції у професійній діяльності;
- долати в собі можливі прояви девіантної поведінки (схильність до пияцтва, вживання наркотичних засобів, суїцидальні тенденції).

1.4. Форма підсумкового контролю залік.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години / 4 кредити ECTS.

1.5. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни	
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК9. Здатність працювати в команді. ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК2. Здатність організовувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері правоохоронної діяльності. СК3. Здатність професійно оперувати категоріально понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності. СК5. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

	<p>СК7. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми.</p> <p>СК8. Здатність ефективно забезпечувати публічну безпеку та порядок.</p> <p>СК9. Здатність ефективно застосовувати сучасні техніку і технології захисту людини, матеріальних цінностей і суспільних відносин від проявів криміногенної обстановки та обґрунтовувати вибір засобів та систем захисту людини і суспільних відносин.</p> <p>СК10. Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.</p> <p>СК13. Здатність забезпечувати охорону об'єктів державної власності, державну охорону органів державної влади України та безпеку взятих під захист осіб, охорону фізичних осіб та об'єктів приватної і комунальної власності.</p> <p>СК14. Здатність до використання технічних приладів та спеціальних засобів, інформаційно-пошукових систем та баз даних.</p> <p>СК16. Здатність у передбачених законом випадках застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми під час службової діяльності в разі отримання інформації чи безпосереднього виявлення ознак правопорушення перебуваючи на місці події та в інших службових ситуаціях, а також здатність надавати домедичну допомогу.</p> <p>СК17. Здатність здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.</p> <p>СК18. Здатність забезпечувати кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку держави, об'єктів критичної інфраструктури.</p> <p>СК19. Здатність забезпечувати охорону державної таємниці та працювати з носіями інформації з обмеженим доступом.</p>
<p>Програмні результати навчання</p> <p>ПРН 10. Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.</p> <p>ПРН 15 Працювати автономно та в команді виконуючи посадові обов'язки та під час розв'язання складних спеціалізованих задач правоохоронної діяльності.</p> <p>ПРН 16 Застосовувати заходи, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального злочину чи адміністративного правопорушення.</p> <p>ПРН 17 Використовувати основні методи та засоби забезпечення правопорядку в державі, дотримуватись прав і свобод людини і громадянина, попередження та припинення нелегальної (незаконної) міграції та інших загроз національної безпеки держави (кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку, тощо).</p> <p>ПРН 19 Вміти застосовувати процедури надання першої медичної допомоги.</p> <p>ПРН 20 Підтримувати, встановлені на законодавчому рівні, умови дотримання дозвільної системи.</p>	

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ.

Поняття професійно-психологічної підготовки. Основні завдання психологічної підготовки. Психологічна навченість, підготовленість, готовність працівника поліції, їх складові. Психологічна готовність. Установка. Основні форми та методи професійно-психологічної підготовки. Професійна компетентність, професіоналізм. Критерії професіоналізму працівника поліції. Поняття про професійну деформацію особистості. Основні напрямки професійної деформації особистості працівника поліції. Показники та рівні професійної деформації працівника поліції. Попередження професійної деформації працівника поліції.

ТЕМА № 2. ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.

Поняття «спілкування», «професійне спілкування». Значення спілкування в професійній діяльності працівників поліції. Структура спілкування. Психологічні закономірності формування першого враження про людину. Психологічний контакт. Вербальні та невербальні засоби професійного спілкування. Інтерактивні параметри професійного спілкування працівника поліції. Специфіка спілкування та взаємодії працівника поліції з різними верствами громадян (в залежності від віку, статі, професійно-культурного рівня, юридичного та соціального статусу тощо). Поняття та методи візуальної психодіагностики. Психологічний бар'єр. Комунікативні бар'єри та їх подолання.

ТЕМА № 3. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.

Психологічний вплив: поняття та особливості. Принципи використання методів психологічного впливу у діяльності працівника поліції. Класифікація методів психологічного впливу у діяльності працівника поліції. Характеристика методів психологічного впливу. Правомірний психологічний вплив поліцейського. Види та техніки психологічного контрвпливу у професійній діяльності працівника поліції. Психологічний вплив працівників поліції на правопорушників. Протидія маніпулюванню в ході службової діяльності.

ТЕМА № 4. ПСИХОГІГІЄНА ТА ПСИХОПРОФІЛАКТИКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ. СТРЕС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СЛУЖБОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Поняття про психогігієну та психопрофілактику. Професійний стрес: поняття, ознаки, причини. Структурний аналіз стресу. Посттравматичні стресові розлади в умовах війни. Основні підходи до подолання стресу отриманого в наслідок військових дій. Профілактика професійного стресу працівників поліції в умовах воєнних дій. Психологічні складові здорового способу життя працівників поліції.

ТЕМА № 5. ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.

Психотехніка професійного спостереження за об'єктами та обстановкою. Особливості пізнавальної діяльності поліцейського. Увага. Пам'ять. Мислення. Уява.

ТЕМА № 6. КОНФЛІКТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.

Гендерні особливості професійної діяльності поліцейського. Конфлікти в колективі поліції: причини, заходи з їх попередження і вирішення. Конфліктологічна культура працівників поліції. Вирішення внутрішньо-організаційних конфліктів в поліції.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу органів внутрішніх справ : наук.-практ. посібник : О.М. Бандурка та ін. Харків. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2015. 319 с.
2. Барко В. І., Ірхін Ю. Б., Морозова Т. Р., Никифорчук Д. Й. Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності : навч. посіб. Київ, : РВЦ КНУВС, Друкарня МВС, 2010.
3. Варій М. Й. Психологія особистості : навч. посіб. Київ, : Центр учбової літ-ри, 2010. 592 с.

Допоміжна

1. Лапшина В. Л. Професіоналізм в діяльності поліції: проблеми теорії та практики : підручник. Харків, : Вапнярчук Н. М., 2010. 224с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Геращенко О. С. Особливості психологічної підготовки працівників патрульної поліції до діяльності в екстремальних і надзвичайних ситуаціях. Зб. наук. пр. *До нової концепції юридичної освіти*. 2018. С. 95-97. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/1/26.pdf>
2. Крашеніннікова Т. В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції : навч. посіб. Дніпро, : Адверта, 2017. 107 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/464/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B7_%D0%9A%D0%9A%D0%9F%D0%9D%D0%9F_9%2C11.pdf
3. Левенець О. А. Принципи розвитку психологічної стійкості працівників ОВС при виконанні професійної діяльності у ризиконебезпечних ситуаціях. *Юридична психологія та педагогіка*. 2014. № 1. С. 135-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2014_1_16.
4. Мухіна Г. В. Юридична психологія : навч.-метод. посіб. ; за заг. ред. В. М. Бесчастного. Київ, : ВД «Дакор», 2019. 236 с. URL:

<https://dakor.kiev.ua/wp-content/uploads/Jurydychna-Psyhologija.pdf>

5. Психологія екстремальної діяльності : навч. посіб. / І. І. Приходько та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Харків, : НА НГУ, 2016. 571 с. URL:

http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posib_psykholohiia_ekstr_diialn_2016.pdf

6. Тимченко О. В., Барко В. В. Шляхи формування психологічної готовності до професійної діяльності у персоналу Національної поліції України. *Питання психології. Вісник Національного університету оборони України*. С. 112-119. URL:

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11819/1/214584-484080-1-PB.pdf>

7. Цільмак О. М., Яковенко С. І. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки. Одеса, : ОДУВС, 2012. 140 с. URL:

<http://dSPACE.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12966/PPPPGB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

8. Шинкаренко І. О. Професійна деформація жінок-поліцейських : проблеми та шляхи подолання. Матеріали І Всеукр. круглого столу (ДДУВС, 18.05.2018) *Актуальні напрями психопрофілактичних заходів у закладах вищої освіти*. 2018. с. 120-123 URL:

<https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/2856>

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти

Контрольні питання для підсумкового контролю (залік):

1. Поняття професійно-психологічної підготовки.
2. Психологічна навченість, підготовленість, готовність працівника поліції, їх складові.
3. Основні форми та методи професійно-психологічної підготовки.
4. Професійна компетентність, професіоналізм.
5. Основні складові професіоналізму.
6. Критерії професіоналізму працівника поліції.
7. Поняття про професійну деформацію особистості.
8. Основні напрямки професійної деформації особистості працівника поліції.
9. Показники та рівні професійної деформації працівника поліції.
10. Попередження професійної деформації працівника поліції.
11. Поняття «спілкування», «професійне спілкування».
12. Значення спілкування в професійній діяльності працівників органів внутрішніх справ
13. Структура спілкування.
14. Психологічні закономірності формування першого враження про людину.
15. Соціально-психологічні механізми взаєморозуміння.

16. Вербальні та невербальні засоби професійного спілкування.
17. Комунікативна компетентність працівника поліції.
18. Специфіка спілкування та взаємодії працівника поліції з різними верствами громадян (в залежності від віку, статі, професійно-культурного рівня, юридичного та соціального статусу тощо).
19. Психотехніка професійного спостереження за об'єктами та обстановкою.
20. Особливості пізнавальної діяльності працівника поліції
21. Прийоми та правила забезпечення інтенсивності спостереження.
22. Прийоми та правила організації спостереження.
23. Прийоми та правила забезпечення високої чутливості органів почуттів.
24. Прийоми та правила підвищення осмисленості у процесі спостереження.
25. Особливості уваги працівника поліції
26. Особливості пам'яті працівника поліції
27. Особливості мислення працівника поліції
28. Особливості уяви працівника поліції
29. Психологічний вплив: поняття та особливості.
30. Принципи використання методів психологічного впливу у діяльності працівника поліції.
31. Класифікація методів психологічного впливу у діяльності працівника поліції.
32. Характеристика методів психологічного впливу.
33. Правомірний психологічний вплив на осіб, які протидіють розслідуванню.
34. Поняття протистояння психологічному впливу.
35. Види та техніки психологічного контрвпливу у професійній діяльності працівника поліції.
36. Поняття про психогігієну та психопрофілактику.
37. Професійний стрес: поняття, ознаки, причини.
38. Структурний аналіз стресу.
39. Посттравматичні стресові розлади.
40. Основні підходи до подолання стресу.
41. Допомога при професійному стресі.
42. Особистісні чинники стресу.
43. Профілактика професійного стресу працівників органів внутрішніх справ.
44. Психологічна стійкість та врівноваженість.
45. Організаційно-психологічні заходи збереження працездатності працівників поліції.